

Романо-германський тип правової системи

Виконала: студентка IV курсу
3 групи
Коломієць Яна

Зміст

1. Загальна характеристика поняття – правова система
2. Характеристика романо-германської правової системи
3. Формування та основні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї
4. Структура права в романо-германській правовій системі

Національна правова система – це конкретно-історична сукупність права, юридичної практики і пануючої правової ідеології окремої країни (держави). В даний час в світі налічується близько двохсот національних правових систем (наприклад, національні правові системи Австралії, Англії, Данії, Франції, Росії, Індії, Японії тощо).

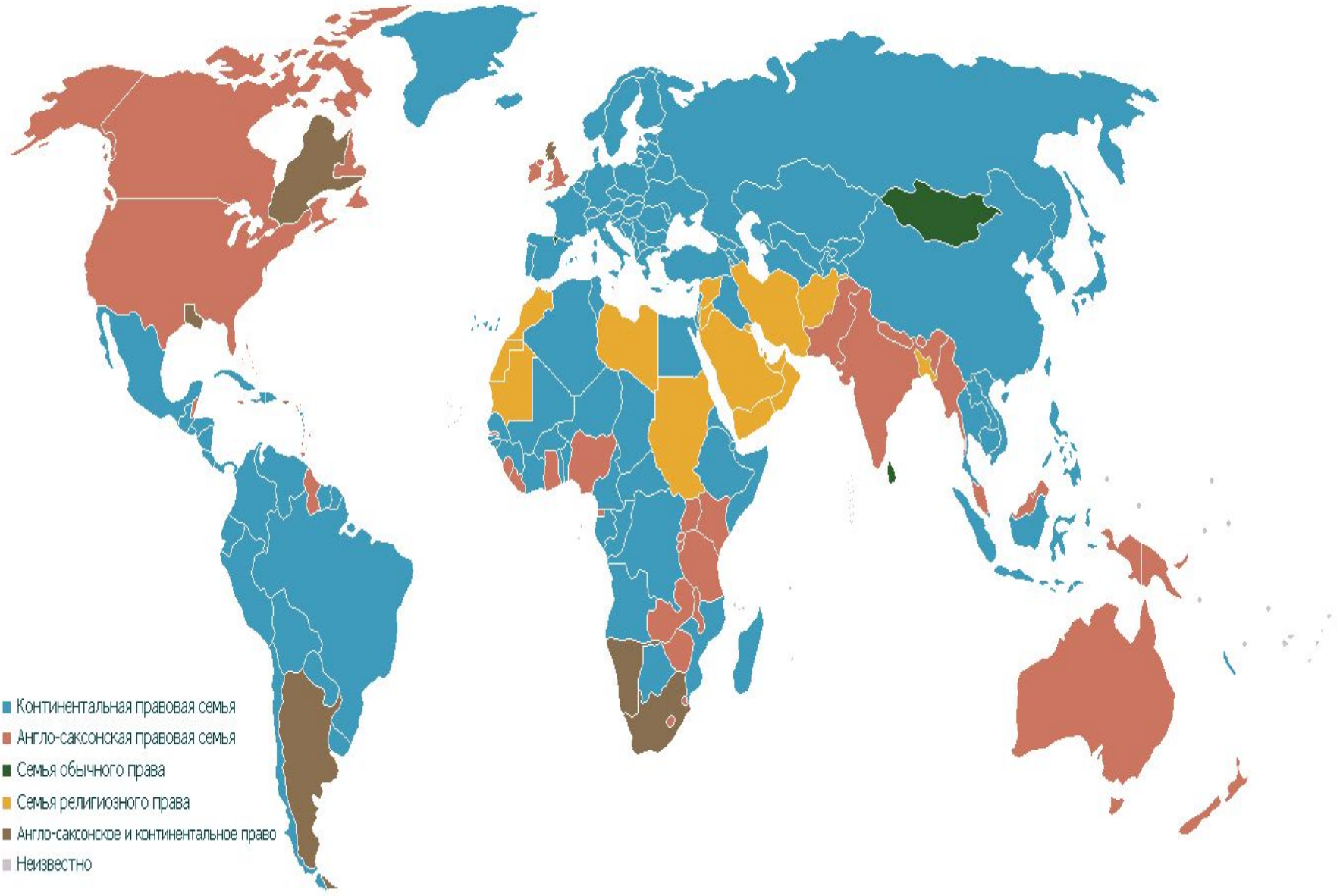
Правова сім'я – це сукупність національних правових систем, виділена на основі спільності джерел, структури права і історичного шляху його формування. У рамках тієї чи іншої правової сім'ї можливі більш дробові елементи, представлені певною групою правових систем.

Ознаки (риси) системи права:

1. Обумовленість реально існуючою системою суспільних відносин. Вона не може створюватися на суб'єктивний розсуд людей існує об'єктивно;
2. Органічна цілісність, єдність і взаємозв'язок правових норм, а не їх випадковий набір. Норми права, з яких складається система права, не можуть функціонувати ізольовано. Вони взаємно узгоджені та цілеспрямовані;
3. Структурна багатоманітність. Це означає, що система права складається з неоднакових за змістом й обсягом структурних елементів, які логічно об'єднують, розташовують нормативний матеріал у певній функціональній спрямованості.

Елементи правової системи суспільства:

1. суб'єкти права – фізичні особи (громадяни, іноземці, особи без громадянства та ін.), юридичні особи – комерційні і некомерційні організації, держава, соціальні спільності та інші. Тривалий час правова система характеризувалася як знеособлена структура, тоді як без особи соціальна система не може відбутися;
2. правові норми і принципи;
3. правові відносини, правова поведінка, юридична практика, режим функціонування правової системи;
4. правова ідеологія, правова свідомість, правові погляди, правова культура;
5. зв'язки між названими елементами, що визначають результат їх взаємодії – законність, правопорядок.

- Континентальная правовая семья
- Англо-саксонская правовая семья
- Семья обычного права
- Семья религиозного права
- Англо-саксонское и континентальное право
- Неизвестно

Романо-германська правова сім'я має тривалу історію. Вона пов'язана з правом Стародавнього Риму, але більш ніж тисячолітня еволюція значно віддалила не тільки матеріальні і процесуальні норми цього права, але і саму концепцію права і правової норми від того, що було визнане за часів Августа і Юстиніана.

Романо-германські правові системи як би продовжують римське право, вони результат його еволюції, але жодним чином не є його копією. Останнє тим більше вірно, що багато їх елементів мають інші джерела, ніж римське право.

Формування спочатку ідеї, а згодом і самої романо-германської системи права (вже на законодавчому рівні) можна поділити на певні історичні етапи:

- 1) період простого права;
- 2) період формування загального права університетів;
- 3) період законодавчого права.

На першому етапі елементи, що започаткували створення романо-германської системи права, мали характер звичаєвого права. Спочатку варвари і римляни жили кожен за своїми законами. Але з прийняттям варварами християнства спосіб життя населення почав поступово змінюватись. На зміну примітивному приватному праву прийшли звичаї, притаманні певним територіям. Існують деякі документи, за допомогою яких ми маємо змогу прослідкувати стан як римського права, так і права варварів. До них належать компіляції Юстиніана (Кодекс, Дигести, Інституції, опубліковані з 529 по 534 р. та доповнені серією новел) у Візантії, Молитовник Аларіха (506р.) у Франції та на Іберійському півострові представляють римське право.

Разом з тим, більшість германських племен починаючи з VI ст. також вже мали свої закони („закони варварів”), процес створення яких продовжувався до XII ст.

Наступним етапом розвитку романо-германської системи права став період формування загального права університетів, що були головним джерелом розповсюдження нових ідей. Першим і найбільш відомим був Болонський університет в Італії.

В університетах право розглядали як модель соціальної організації. Його вивчення залишало поза увагою процесуальні процедури, докази, способи виконання (ці питання залишались для адміністративної регламентації), концентруючи увагу на судовому розгляді чи виконанні прийнятих рішень. Університетська наука розглядала право в зв'язку з філософією, теологією, релігією. Вона вказувала суддям як вирішувати справи на основі справедливості, встановлювала правила, якими добропорядні люди повинні були керуватися у своєму соціальному житті.

Період формування законодавчого права почався під впливом ідей школи природного права, одним з найважливіших досягнень якої стала кодифікація. Кодифікація є природним завершенням концепції, що лежить в її основі та багатовікової творчості університетів.

Протягом шести століть в університетах викладалось право, що було зразком справедливості. З великим терпінням цю ідею втолковували юристам, в результаті чого вони почали сприймати її як ідеальний зразок права.

Романо-германське право (національні правові системи Франції, ФРН, Італії, Іспанії і ін.) – сім'я правових систем, що характеризується таким високим рівнем нормативних узагальнень, який досягається за допомогою кодифікуючих актів законодавчих або інших правотворчих органів і виражений в абстрактно сформульованих нормах, у формуванні логічно завершеної структурно замкнутої («закритої») нормативної системи.

Відповідно до цього правові системи даної групи мають зовнішність нормативно-законодавчих і в масовій правосвідомості сприймаються як такі, де право виступає переважно у вигляді «закону».

До романо-германської правової сім'ї відносять національні правові системи, які виникли в континентальній Європі на основі римських, канонічних і місцевих правових традицій (звідси її друга назва - родина «континентального права»). Сьогодні ця правова сім'я є не тільки найбільш древньою, але і найбільш широко поширеною у світі.

Її «носіями» і двигунами були найбільш потужні та розвинуті держави епохи стародавнього світу (Римська імперія), середньовіччя і нового часу (Франція, Німеччина). У процесі свого становлення і розвитку система «континентального права» зробила і продовжує робити величезний вплив на історію Європи.

Датою, коли з наукової точки зору з'явилася система романо-германського права, вважається XIII ст. Донині, поза всяким сумнівом, існували елементи, за допомогою яких створювалася система; але тоді було ще рано говорити про систему і, можливо, навіть про право.

Тому першим періодом можна вважати період, передуючий XIII століттю, коли збиралися матеріали, але ще були відсутні спроби синтезувати їх і коли не було навіть якої-небудь системи.

Другий період почався з відродження вивчення римського права в університетах – з цієї істотної події. Протягом п'яти століть в системі панувала доктрина, під визначальним впливом якої еволюціонувала і правова практика в різних державах. Доктрина підготувала разом з школою природного права настання наступного періоду, в якому ми знаходимося і в даний час – періоду, де переважає законодавство.

Сім'я романо-германського права при всіх історичних, національних і регіональних особливостях права належать до неї національних правових систем різних держав має цілу низку спільних рис. Для неї характерно:

1. розподіл права на приватне і публічне;
2. сувора ієрархія джерел (форм) права;
3. систематизація законодавства в основному у вигляді його кодифікації.

Розподіл права на приватне і публічне, як вже зазначалося вище, має глибокі історичні корені: воно сходить до часів Стародавнього Риму. У країнах романо-германської сім'ї норми публічного права визначають компетенцію і порядок діяльності державних органів, а також взаємини держави та індивідуумів, норми приватного права регулюють відносини приватних осіб між собою.

Інша відмінна особливість континентальної правової сім'ї, — її підрозділ на галузі права, які представляють собою сукупність взаємопов'язаних правових інститутів, що регулюють відносно самостійну сферу суспільних відносин. Основними галузями права є: конституційне, адміністративне, цивільне, трудове, кримінальне, цивільно-процесуальне і кримінально-процесуальне право.

Публічне право, як і приватне право, у всіх країнах романо-германської системи розпадається на одні і ті ж основні галузі: конституційне право, адміністративне право, міжнародне публічне право, кримінальне право, процесуальне право, цивільне право і торгове право, трудове право і т. д.

Всі галузі права в окремих країнах мають різний ступінь роздробленості і кодифікації. Значна частина приватного права кодифікована, на відміну від публічного. Особливо це стосується адміністративного права, що було розроблене французькими юристами і введено в дію у Франції, а потім і в інших європейських країнах. Правда, в цілому адміністративне право не кодифікувалося навіть у Франції. Тільки частина відносин, що регулюється адміністративним правом, увійшла в створені зібрання законодавчих і підзаконних нормативних актів.

У таких країнах як ФРН, Австрія, Бельгія, Італія та Швейцарія творцями адміністративного права були адміністративні суди, що вирішували спори з адміністративно-правових питань. Це, природно, вплинуло на своєрідність формування цієї галузі права в зазначених країнах.

У всіх країнах романо-германської правової сім'ї правову норму розуміють, оцінюють і аналізують однаково. У цій сім'ї, де наука традиційно займається впорядкуванням і систематизацією рішень, що виносяться у конкретних справах, правова норма перестала виступати лише як засіб рішення конкретного випадку.

Завдяки зусиллям науки норма права піднята на вищий рівень, її розуміють як правило поведінки, що володіє загальністю і що має серйозніше значення, ніж тільки її застосування суддями в конкретній справі.

Головне місце серед джерел романо-германського права посідає нормативно-правовий акт. Він має пріоритет щодо звичаю, узагальнення судової практики, внутрішньодержавних договорів. При закріпленні звичаю чи доктрини в тексті закону, вони стають його частиною, змістом.

Закони приймаються парламентами країн романо-германської правової системи, мають найвищу юридичну силу і поширюються на всю територію держави, на всіх її громадян. Вони, з точки зору сучасної правової доктрини, повинні виражати волю більшості суспільства, основні права людини, соціальну справедливість, регулювати найбільш важливі питання суспільного устрою, структуру і організацію державної влади і повинні закріплювати правове становище фізичних та юридичних осіб, а також відносини між ними.

За романо-германською правовою доктриною закони поділяються на конституційні (писані закони, що складають основу правової системи – Конституція ФРН 1949 р., Конституція Італії 1947 р., Конституція Франції 1958 р. та інші) і звичайні (кодекси, спеціальні закони, зведені тексти норм). Конституційні закони мають пріоритет щодо інших. Їх верховенство забезпечується спеціальними конституційними судами або верховними судовими органами.

Конституційним законам властивий особливий порядок їх прийняття, зміни та скасування, що передбачає згоду на те кваліфікованої частини депутатів. Їх особливий авторитет виражається у встановленні контролю над конституційністю інших законів. Причому органи цього контролю і його способи можуть бути різноманітними.

Окрім законів, в країнах романо-германської правової системи приймається безліч підзаконних актів: декрети, регламенти, інструкції, циркуляри та інші документи, що видаються виконавчою владою. Значна частина з них створюється на основі делегованої правотворчості, а їх значення та роль в правовому регулюванні передбачаються повноваженнями, органів, що їх видали.

Інші рішення приймаються за ініціативою самих виконавчо-розпорядчих органів. Вони, з точки зору своєї юридичної сили, поступаються актам першої категорії, але їх кількість велика і тому, особливо в тих країнах, де немає чіткої системи контролю за їх прийняттям.

Наступним джерелом романо-германського права є звичай, якому відведена допоміжна роль. Історично багато звичаєвих норм отримали закріплення в законах. Але як самостійне джерело права звичай сьогодні виконує другорядну роль в правовій системі, виступаючи в якості доповнення до закону.

Закон як писаний нормативний акт підкріплює свою силу й загальновизнаність завдяки базуванню на звичаї. Тлумачення закону, щоб зробити його доступним для населення, здійснюється з погляду звичаю.

Не менш важливим джерелом романо-германської правової системи є правова доктрина. До ХХ ст. правова доктрина, що створювалась в університетах, сприяючи засвоєнню римського права відіграла позитивну роль у становленні романо-германської системи права.

З затвердженням буржуазних відносин концептуальною основою правотворчості, тлумачення і застосування права стала доктрина юридичного позитивізму (П. Лаванд, К. Бергом – у Німеччині).

У ХХ ст. доктрину було відсунуто на другий план основним джерелом – законом, про що свідчить кодифікація законодавства. Сьогодні роль правової доктрини все ж визнається в законопідготовчій роботі й правозастосовній діяльності, тобто при тлумаченні норм права.

За допомогою доктрини здійснюється розробка сутнісно-категоріального апарату юридичної науки, її методології, чим користується законодавець. Законодавець в процесі створення нормативно-правового акту керується науково-доктринальним підходом до розуміння права та до тлумачення правової держави і інших правових категорій.

Для романо-германської правової сім'ї характерною наявністю розвинутої судової системи, в певних рамках визнається значення судової практики як джерела права. Р. Давид у праці «Основні правові системи сучасності» відзначає, що у ФРН і Франції судова практика в ряді сфер відіграє провідну роль у розвитку права і де доктринальні твори в ряді випадків є не чим іншим, як викладом судової практики.

Практика судів цих країн свідчить, що і доктрина і загальні принципи використовуються при тлумаченні та застосуванні законів. У правопониманні знаходять вираження ідея і почуття справедливості, ідея поєднання, компромісу різних інтересів, у тому числі приватних та інтересів держави, суспільства.

Сильними сторонами такої системи є:

- значна конкретність правового матеріалу;
- доступність його для ознайомлення пересічними громадянами;
- дії суду і юристів легко передбачити і легко контролювати.

Недоліками системи є:

- важкість внесення змін (процедура прийняття правових актів дуже складна).

Представники: країни континентальної Європи: Франція, Бельгія, Люксембург, Іспанія, Португалія, Нідерланди, Австрія, Ліхтенштейн, Німеччина, Швейцарія. А також країни які знаходяться за межами Європи: країни Близького Сходу, Японія, Індонезія, Турція.

Висновки

Отже підсумовуючи все вище сказане можна зробити висновок, що романо-германське право сформувалось в XII-XIII ст. у результаті рецепції (запозичення) римського права країнами континентальної Європи. Підставою для рецепції в економічній сфері стали розвиток торгівлі, ремесел, зростання міст. Спочатку соціальною основою і сферою його застосування в середньовічній Європі було переважно міське населення, однак поступово ця правова система стала загальнонаціональною, континентально-європейською.

Крім економічних причин, існували і соціально-культурні передумови запозичення Європою римського права.

Особливості норм романо-германського права наступні. Романо-германська норма права –загальне правило поведінки. Головною особливістю цієї норми, порівняно з англосаксонською прецедентною, виступає узагальнений, абстрактний характер, що викликає необхідність її тлумачення і конкретизації. Романо-германські норми мають системно-ієрархічний характер.

Найважливішим джерелом романо-германського права виступає закон. Закони приймаються парламентами країн цієї системи і володіють вищою юридичною силою, поширюються на всю територію держави, на всіх громадян. В усіх країнах романо-германської системи є писані конституції, за нормами яких визнається вища юридична чинність. Закон має пріоритет стосовно всіх інших джерел права.

Список використаних джерел:

1. Решетніков Ф. М. Правові системи країн світу. Довідник. М.: Юрліт. 1993.
2. Саїдов А. Х. Порівняльне правознавство: Підручник / За ред. В. А. Туманова. – М.: МАУП, 2003. – 326 с.
3. Макарчук В. С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн: Навчальний посібник. Вид. 4-те, доп. – К.: Атіка, 2004. – 386 с.
4. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: Підручник. – Одеса: Фенікс, 2009. – 464с.
5. Погребняк С. П. Порівняльне правознавство: підручник/ С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов, І. О. Біля-Сабодаш та ін.; за заг. ред.. О. В. Петришина. –Х.: Право, 2012. – 272 с.
6. Давид Р. Основные правовые системы современности. – М., 1988. – 451 с.
7. Скакун О. Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.

Дякую за увагу!